

ТЫШЫ СКАДАНАЗЛУЧАНЫХ СКАЗАЎ, разнавіднасці складаназлучаных сказаў у залежнасці ад сэнсавых адносін паміж часткамі і характару сродкаў сувязі паміж імі. Адрозніваюць складаназлучаныя сказы са спалучальнымі часткамі (або складаназлучаныя сказы са спалучальнымі адносінамі), складаназлучаныя сказы з супастаўляльнымі часткамі (або складаназлучаныя сказы з супастаўляльнымі адносінамі), складаназлучаныя сказы з пералічальна-размеркавальнымі часткамі (або складаназлучаныя сказы з пералічальна-размеркавальнымі адносінамі), складаназлучаныя сказы з далучальнымі часткамі (або складаназлучаныя сказы з далучальнымі адносінамі).

Складаназлучаны сказ са спалучальнымі часткамі – гэта разнавіднасць складаназлучанага сказа, паміж часткамі якога ўстанаўліваюцца спалучальныя адносіны. Часткі такіх сказаў звязаны спалучальнай сувяззю, якая рэалізуецца праз ужыванне спалучальных злучнікаў і злучальных слоў і паказвае на адначасовае існаванне падзей, з’яўці на іх паслядоўнае ажыццяўленне. З гэтага вынікае, што разнавіднасцямі складаназлучаных сказаў са спалучальнымі часткамі выступаюць складаназлучаныя сказы з адносінамі адначасовасці і складаназлучаныя сказы з адносінамі паслядоўнасці. Гэты падзел з’яўляецца агульнапрынятым і сустракаецца ледзь не ва ўсіх вучэбна-метадычных дапаможніках.

Складаназлучаныя сказы з адносінамі адначасовасці – разнавіднасць складаназлучаных сказаў, спалучальныя часткі якіх выражаюць адначасовасць ажыццяўлення з’яў і падзей і звязаны пры дапамозе злучнікаў і і ды (у значэнні і): *Дзяўчынка пасірала на бацьку, і вялікае здзіўленне было ў вачах малой* (Я. Брыль); *Шумяць, гудуць вяселлі ў новых хатах, і ў чарках пеніцца віно* (А. Астрэйча); *Над вадой ля берага ціха спіць асока, ды лаза зялёная жаліцца-шуміць...* (М. Багдановіч). На адначасовасць дзеянняў могуць паказваць спецыяльныя моўныя адзінкі (часціцы, пабочныя словы) ці агульны член сказа з акалічнасным значэннем, якія знаходзяцца звычайна ў пачатку сказа і аднолькава адносяцца да першай і другой прэдыкатыўных частак: *Часам* лінь ці окунь успляснуцца і кругі шырока разыдуцца. (М. Багдановіч); *Толькі* вялізнае вогнішча дымілася тысячамі маленькіх дымкоў ды дзе-нідзе вынікаў агенчык сярод абгарэлай палянкі, раздзьмуханы ветрам (Я. Колас). Зрэдку гэтыя словы могуць знаходзіцца і ў другой частцы складаназлучанага сказа: *Воблачка гэтае наплыло на сонца, і ў тую ж хвіліну, узняўшы на дарозе фантанчыкі пылу, насыпаўся буйны рэдкі дождж* (В. Хомчанка); *Палявая дарога ўзвяла на бальшак, і ў той жа час перад Надзям ва ўсёй шырыні адкрылася Калінаўка* (М. Ткачоў). Паказчыкамі адносін адначасовасці выступаюць таксама трывальна-часавыя формы дзеясловаў-выказнікаў. У такіх сказах дзеясловы-выказнікі звычайна ўжываюцца ў адной і той жа часовай форме: *Зноў зацвітуць лугі, даліны, і атрасуць свой сон лясы...* (Я. Колас); *А Нёман гаворыць, сярдзіта шуміць, і коцяцца грозныя хвалі...* (П. Трус); *Вечарэла, і далёкая сінява неба фарбавалася ў ледзь улоўны аранжавы колер* (В. Каваль).

Складаназлучаныя сказы з адносінамі паслядоўнасці – разнавіднасць складаназлучаных сказаў, спалучальныя часткі якіх выражаюць паслядоўнасць ажыццяўлення з’яў і падзей. Адносіны паслядоўнасці заўсёды ўстанаўліваюцца паміж часткамі складаназлучаных сказаў, звязаных злучальнымі словамі *потым, затым, пасля*, якія і ўказваюць на тое, што дзеянні і з’явы, пра якія паведамляецца ў сказе, адбываюцца паслядоўна, адны за аднымі: *Дарогу абступіў чысты двор з меднаствольмі гонкімі соснамі, потым бор змяніўся мешаным лесам* (Т. Хадкевіч); *Мінулі лютаўскія мяцеліцы, пасля настала сакавіцкая цішыня...* (В. Іпатава); *Хадзілі пехатою па прадукты ў суседнюю вёску, потым пачала прыезджаць аўталаўка.*

Адносіны паслядоўнасці выражаюцца таксама ў складаназлучаных сказах, часткі якіх аб’яднаны злучнікамі *і*. Значэнне паслядоўнасці ў такім выпадку рэалізуецца праз парадак размяшчэння прэдыкатыўных частак, а таксама праз лексічнае значэнне членаў сказа: *Зазвінцць жалобна крыгі, і бурлівая вада снег, размокры ў час адлігі, зме з луга без сляда* (М. Багдановіч); *Упёршы ногі у дол ён [Цімафей Рыгоравіч] размахнуўся з правага пляча налева, і каса лёгка, паслухляга ўвайшла ў траву* (І. Навуменка); *Ішлі гады, і ўсё перажытае станавілася ўласным душэўным вопытам пісьменніка, багатага на фантазію* (У. Юрэвіч). Значэнне галоўных і даданых членаў сказа можа перадаваць працягласць, непрацягласць або імгненнасць ажыццяўлення з’яў, падзей: *Канчалася завая, і праз гадзіну расчышчаны былі ўжо гурбы каля хат...* (У. Краўчанка). *Адзін кароткі міг – і яна [вавёрка] маланкай знікла ў вершаліне кашлатай хвоі...* (У. Краўчанка). *Яшчэ хвіліна – і тралейбус ужо навобмацак прабіраўся ў суцэльнай сцяне дажджу...* (Я. Сіпакоў). Прыслоўі *адразу, потым, затым, тады, пасля, зноў*, мадальнае слова *нарэшце* і іншыя лексіка-граматычныя сродкі з тэмпаральным значэннем могуць ужывацца ў межах складаназлучаных сказаў у спалучэнні са злучнікамі *і* і ўдакладняць, канкрэтызаваць часавыя адносіны паслядоўнасці: *Чытаць пачаў ён [Богут], і адразу агнём ускыхнуў яго твар* (Я. Колас); *Яны вячэралі ўдзвюх, і пасля гэтага зрабілася яшчэ цяплей на сэрцы* (Я. Брыль); *Цэлы дзень блукаў [Андрэй] па лесе, і нарэшце паказалася палянка* (А. Якімовіч); *Праз колькі часу лес расступіўся, і тады зноў адкрыўся прастор* (Т. Хадкевіч). Зрэдку адносіны паслядоўнасці могуць перадавацца ў сказах, аб’яднаных злучнікамі *а* ў спалучэнні з прыслоўямі ці з іншымі лексіка-граматычнымі адзінкамі тэмпаральнай семантыкі: *Загрымела, а праз колькі секунд гахнуў пярун* (Ф. Янкоўскі).

Складаназлучаныя сказы са спалучальнымі часткамі могуць мець як адкрытую, так і закрытую структуру, што абумоўлена колькасцю прэдыкатыўных частак, асаблівасцямі іх будовы і сувязі паміж сабой: *Хадоська ўпала на павялюю, халодную траву, і плечы яе затрымцелі ад горнага, распачнага рыдання* (І. Мележ); *Спачатку гром грымеў у далях і хмарай хмарыўся заход, пасля вятры затанцавалі...* (М. Машара).

Складаназлучаны сказ з супастаўляльнымі часткамі – гэта разнавіднасць складаназлучанага сказа, паміж часткамі якога ўстанаўліваюцца супастаўляльныя адносіны.

Часткі такіх сказаў звязаны супастаўляльнымі (або супраціўнымі) злучнікамі і выражаюць супастаўленыя факты, факты з супрацьлеглым значэннем, неадпаведныя факты. Разнавіднасцямі складаназлучаных сказаў з супастаўляльнымі часткамі (адносінамі) з’яўляюцца складаназлучаныя сказы з ўласна супастаўляльнымі адносінамі, складаназлучаныя сказы з супраціўнымі адносінамі (адносінамі супрацьпастаўлення) і складаназлучаныя сказы з адносінамі неадпаведнасці. Паказчыкамі названых адносін выступаюць злучнікі *а, але, ды* (у значэнні *але*), *затое, ж* (*жа*), *аднак, толькі*. Складаназлучаныя сказы з супастаўляльнымі часткамі, як правіла, маюць закрытую структуру. Трывальна-часавыя формы дзеясловаў-выказнікаў у такіх сказах звычайна суадносяцца ў часавым плане.

Складаназлучаныя сказы з уласна супастаўляльнымі адносінамі – разнавіднасць складаназлучаных сказаў, часткі якіх паведамляюць пра падзеі і з’явы, якія толькі супастаўляюцца, параўноўваюцца паміж сабой, узаемна суадносячыся. Часткі такіх сказаў аб’яднаны злучнікамі *а, ж* (*жа*): *Было бяскрайняе зорнае неба, а пад ім – спакойная і цёплая вада, таксама без канца і краю* (Я. Брыль); *Спаць ёй, нягледзячы на позні час, зусім не хацелася, сядзець жа пры агні было ніякавата* (Ц. Гартны). Для сказаў з уласна супастаўляльнымі адносінамі, як правіла, характэрны структурны паралелізм. Як і спалучальныя, так і супастаўляльныя адносіны могуць удакладняцца разнастайнымі лексічнымі адзінкамі з тэмпаральным значэннем (*тады, у той момант, тым часам, потым, затым, праз міг* і інш.): *Цяпер смешна, а тады гэта быў самы шыкоўны “малац” у нашым горадзе* (С. Грахоўскі).

Складаназлучаныя сказы з супраціўнымі адносінамі – разнавіднасць складаназлучаных сказаў, часткі якіх паведамляюць пра падзеі і з’явы, якія супрацьпастаўляюцца. Супраціўныя адносіны (адносіны супрацьпастаўлення) выражаюцца ў сказах са злучнікамі *а, але, аднак, ды* (у значэнні *але*), *ж* (*жа*), *затое, толькі*: *Ужо з другім заручана дзяўчынка, а я – юнак – хацеў су халасцяком* (А. Куляшоў); *Качак пакуль што няма, аднак яны могуць быць* (Я. Брыль); *Горкая часам праца, ды хлеб ад яе салодкі* (Прыказка); *Звычайна ў такі ясны летні вечар усюды гуляюць дзеці, у гэты ж вечар дзяцей нідзе не было* (І. Шамякін); *Днём яшчэ было гарача, затое ноччу дацінаў холад* (А. Асіпенка); *Нашы яшчэ спяць, толькі я ляжу, не сплючы ад поўначы* (Я. Брыль). Адносіны супрацьпастаўлення рэалізуюцца, як правіла, праз ужыванне адмоўных часціц, агульнамоўных і кантэкстуальных антонімаў.

Складаназлучаныя сказы з адносінамі неадпаведнасці – разнавіднасць складаназлучаных сказаў, у якіх змест другой прэдыкатыўнай часткі не адпавядае, не стасуецца са зместам першай (падзеі і з’явы адной часткі адбываюцца насуперак таму, пра што гаворыцца ў другой). Адносіны неадпаведнасці выражаюцца ў сказах са злучнікамі *а, але, аднак, ды* (у значэнні *але*), *ж* (*жа*): *Поезд яшчэ быў далёка ад Мінска, а малады*

русавалосы капітан ужо нецярпліва паглядваў на гадзіннік, дастаў з-пад сядзення свае рэчы, апрануў шынель, фуражку (У. Дамашэвіч); Цеплыня не хацела яшчэ здавацца, але і холад з кожным днём усё мацнеў... (Я. Сіпакоў); Сашы было не да гэтага характа, аднак і яна звярнула ўвагу на такі цуд прыроды (І. Шамякін); Блізка локаць, ды не ўкусіш (Прыказка); Я хлеба ў багатых прасіў і маліў, – яны ж мне каменні давалі (М. Багдановіч).

Прапанаваны падзел разнавіднасцей супастаўляльных адносін, выкарыстаны ў даследаваннях Т.П. Бандарэнка, Л.І. Бурака, І.Л. Бурак, не з'яўляецца агульнапрынятым. М.С. Яўневіч сярод складаназлучаных сказаў з супастаўляльнымі часткамі адрознівае толькі сказы са значэннем супастаўлення і сказы са значэннем супрацьпастаўлення. Некаторыя лінгвісты (Т.Р. Рамза) вылучаюць чатыры разнавіднасці супастаўляльных адносін – адносіны супастаўлення, супрацьпастаўлення, саступальныя і замены, кампенсацыі.

Складаназлучаны сказ з пералічальна-размеркавальнымі часткамі – гэта разнавіднасць складаназлучанага сказа, паміж часткамі якога ўстанаўліваюцца пералічальна-размеркавальныя адносіны.

Паказчыкамі пералічальна-размеркавальных адносін выступаюць пералічальна-размеркавальныя злучнікі (*– і – ні – ні, (ані – ані), то – то, ці – ці, не то – не то, ці то – ці то, або – або, (альбо – альбо) ці, або і інш.*). Складаназлучаныя сказы з пералічальна-размеркавальнымі адносінамі звычайна маюць адкрытую структуру. *Калі-нікалі праляціць з ніскам кажан або пракрычыць сава ці праў, гэтак з чарадою спалоханыя птушкі (І. Гурскі).* У залежнасці ад злучнікаў і аформленых імі адносін у межах сказаў з пералічальна-размеркавальнымі часткамі вылучаюцца: складаназлучаныя сказы з адносінамі пералічэння; складаназлучаныя сказы з адносінамі папераменнага чаргавання; складаназлучаныя сказы з адносінамі ўзаемнага выключэння. Прапанаваны падзел бяззлучнікавых сказаў з пералічальна-размеркавальнымі часткамі на разнавіднасці з'яўляецца агульнапрынятым і сустракаецца ў большасці вучэбна-метадычных дапаможнікаў.

Складаназлучаныя сказы з адносінамі пералічэння – гэта разнавіднасць складаназлучаных сказаў, часткі якіх паведамляюць пра пералічэнне аднолькава магчымых падзей, з'яў ці пералічэнне аднолькава немагчымых падзей, з'яў, што суіснуюць у часе. Пералічэнне аднолькава магчымых падзей, з'яў выражаецца ў складаназлучаных сказах са злучнікамі *і – і: І адно не мёд, і другое не рэдзька (Прыказка); І белы пух, як цёплы снег, і цэлы свет – твая ўсмешка (П. Панчанка).* Пералічэнне аднолькава немагчымых падзей, з'яў перадаюць сказы са злучнікамі *ні -- ні (ані – ані): Ні колас на ніве не ўскалыхнецца, ні ліст на дрэве не зварухнецца (М. Багдановіч); Ані вокам не відаць, ані слыхам не чуваць (Прыказка).*

Складаназлучаныя сказы з адносінамі папераменнага чаргавання – гэта разнавіднасць складаназлучаных сказаў, часткі якіх паведамляюць пра папераменнае чаргаванне падзей, з'яў. Папераменнае чаргаванне з'яў і падзей

выражаюць канструкцыі са злучнікамі *то – то*: *То студзяць яе [вольху] зімы, то паляць яе леты* (Я. Купала); *То выпадзе снег; то пойдзе золкі дождж з вадкімі снежавымі ахлопкімі; то праніжа паветра, апусціцца на зямлю, шчыльна ахутаўшы будынкi і дрэвы, сіне-шэры туман* (Т. Хадкевіч).

Складаназлучаныя сказы з адносінамі ўзаемнага выключэння – гэта разнавіднасць складаназлучаных сказаў, часткі які паведамляюць пра ўзаемнае выключэнне падзей, з’яў (змест першай часткі выключае магчымасць зместу другой і наступных частак і наадварот). Семантыку ўзаемнага выключэння маюць сказы, часткі якіх аб’яднаны злучнікамі *ці – ці, або – або (альбо – альбо), не то – не то, ці то – ці то*: *Ці прыгалубіць ласка людская, ці заплююць яго [музыку] смехам, прытыкай?* (Я. Купала); *Або так, або сяк, або блін, або праснак* (Прыказка); *Не то сякера мерна чэша, не то хтось кашляе ці брэша* (Я. Колас). *Ці то нехта ходзіць за акном, ці то вецер гайдае кусты бэзу*. У сказах са злучнікамі *ці то – ці то* семантыка ўзаемнага выключэння ўскладняецца дадатковым адценнем меркавання і развагі, а сказы са злучнікамі *не то – не то* нясуць дадатковую сэнсавую нагрузку няпэўнасці або сумнення.

У большасці выпадкаў трывальна-часавыя формы дзеясловаў-выказнікаў у сказах з пералічальна-размеркавальнымі адносінамі супадаюць, аднак яны не нясуць значнай нагрузкі ў сэнсава-структурнай арганізацыі такіх канструкцый.

Складаназлучаны сказ з далучальнымі часткамі – гэта разнавіднасць складаназлучанага сказа, паміж часткамі якога ўстанаўліваюцца далучальныя адносіны. Складаназлучаныя сказы з далучальнымі часткамі звычайна афармляюцца злучнікамі *ды, і (ды і), а, але, ж (жа)* і інш. Адносіны далучэння, як правіла, выражаюцца злучнікамі, асноўная функцыя якіх выражаць спалучальнае і супастаўляльнае значэнне. Далучальныя злучнікі служаць для сувязі састаўных частак такіх складаназлучаных сказаў, у другой частцы якіх ёсць дадатковыя заўвагі ці звесткі да зместу першай часткі. *Памалу гутарку мы распачалі, а шмат аб чым пагутарылі было* (Я. Купала); *Ад завеі не было відаць агнёў нават недалёкіх вёсак, ды і блізкія слупы ішлі ў цемры ледзь прыкметнымі мутнымі знакамі* (І. Мележ). У якасці першай, асноўнай часткі такіх сказаў выступае просты сказ, які можа абсалютна свабодна функцыянаваць асобна. У якасці другой часткі ўжываюцца сказы, што з’яўляюцца пэўным дапаўненнем да першай. Другая частка абумоўлена канкрэтным значэннем першай або фарміруецца ў сувязі з ёй. Думка, выказаная ў першай частцы, знаходзіць сваё паясненне і далейшае развіццё ў наступнай частцы або ўскладняецца іншымі думкамі, што ўзнікаюць адначасова з ёй ці некалькі пазней: *Былі ў бацькі тры сыны, ды ўсе ж яны Васілі* (Я. Купала); *Асеннія кветкі ў мяне на сталі, ды толькі вясенняй цябе не стае* (А. Астрэйка).

Далучальнай сувяззю можа далучацца да папярэдняга і абсалютна новы сказ, які пачынаецца злучнікамі з далучальным значэннем: *Песні мы свае не самі выбралі, рытмы не ў чужых краях знайшлі. Ды мармычуць многія вярлібрамі на маёй на песеннай зямлі* (П. Панчанка); *Колішнія дамы*

шырокімі праломамі ў сценах і яшчэ большымі дзіркамі на месцы былых вокан паранена глядзелі на вуліцы. Ды і вуліц, шчыра кажучы, не было (Я. Сіпакоў). Такія сказы нясуць значную стылістычную нагрузку.

У межах сказаў з далучальнымі часткамі вылучаюцца далучальна-пералічальныя, далучальна-азначальныя, далучальна-паясняльныя, далучальна-абмежавальныя, далучальна-вылучальныя, далучальна-прычынныя і далучальна-заклучальныя часткі. Некаторыя мовазнаўцы (Л.І. Бурак, І.Л. Бурак) адрозніваюць, акрамя названых, яшчэ і далучальна-дапаўняльныя часткі. Такі падзел абумоўлены сэнсава-структурнымі асаблівасцямі той часткі, якая далучаецца.

Далучальна-пералічальная частка дадае новае важнае паведамленне, якое ніяк не вынікае са зместу недалучальнай часткі і аб'яднана з папярэдняй злучнікамі *і, ды, ды і, а*: *Я Вас чытаю позіракам вачэй і Ваших дум разгадваю прычыны, ды й Вы, не падымаючы плячэй, знячэў мяне чытаеце вачыма* (М. Шабовіч). Некаторыя даследчыкі (Т.П. Бардэрэнка) адзначаюць, што найбольш выразна далучальна-пералічальныя адносіны выяўляюцца ў сказах з пабочнымі словамі *на-першае, на-другое* і пад.: *Па-першае, трэба праверыць словы маладзіцы... , і, на другое, трэба параіцца з Букрэем* (Я. Колас). Далучальна-азначальная частка характарызуе змест недалучальнай часткі з боку якасці і звязваецца злучнікамі *і, ды, але* і інш. Выразная прымета такой далучальнай часткі – наяўнасць указальных займеннікаў *гэта, тое*: *Граната і ссраўды вялікая ў хлопчыкавай руцэ, і гэта адразу кідаецца ў вочы* (Г. Быкаў). Далучальна-дапаўняльная частка дапаўняе змест або ўдакладняе асобныя кампаненты недалучальнай часткі і звязана злучнікамі *і, а, але, ды, ды і, прычым, прытым*. У такіх сказах у далучальнай частцы паўтараюцца асобныя словаформы недалучальнай: *Ганна ўжо без здзіўленняці і без няёмкасці хадзіла ў калідоры сярод таўхатні дзяцей... , ды і дзеці ўжо не дзівіліся ёй* (Я. Колас); *Але той [чараўнік] даваў вадугу патаемна прытым яе кошт надзвычай узрастаў* (Э. Ляўкоў). Далучальна-паясняльная частка паясняе змест недалучальнай шляхам абагульнення ці удакладнення і звязана пры дапамозе злучальных слоў *а іменна, гэты значыць, напрыклад*: *Нямала ў небе хмарка для людзей зрабіла карыснай работы, напрыклад, пад Крычавам яна схавала стомленых жней у свой цень ад спякоты* (А. Куляшоў). Далучальна-абмежавальная частка адначасова ўдакладняе і абмяжоўвае змест недалучальнай і звязваецца пры дапамозе злучнікаў *і то, ды і то (дый то), дык і то*: *Не дужа вялікая сходка, і то больш дзяды* (Я. Колас). Далучальна-вылучальная частка актуалізуе важны факт са зместу недалучальнай і звязваецца злучнікамі *і, але, тым больш што (тым болей што)*: *Лабановіч сабраўся паблукіць па верханьскіх ваколіцах, тым болей што не ўсе яны былі даследаваны* (Я. Колас). Далучальна-прычынная частка перадае прычыну ці падставу таго, пра што гаворыцца ў недалучальнай, і звязваецца пры дапамозе словаспалучэнняў *таму, і таму, а таму, і за гэтым, па гэтай прычыне, з той (тае) прычыны*: *Наш чалавек і лес – родныя, і таму беларус любіць яго* (У. Караткевіч). Далучальна-выясняльная частка змяшчае ўказанне на вынік, які не ўзнікае

непасрэдна са зместу недалучальнай часткі, і звязваецца пры дапамозе злучнікаў *і, а, ды, але, аж (ажно)*: *У нас ёсць дружба, і мы то грэемся словам, то дружна маўчым...* (Я. Брыль). Далучальна-заклучальная частка змяшчае падагульненне зместу недалучальнай і звязваецца пра дапамозе злучнікаў *і, ды, ды і (дый)*, якія часта суправаджаюцца словамі *наогул, нарэшце, значыць*: *Старожка Ганна часамі заходзіць для сякіх-такіх паслуг, і наогул яе не цяжка сустрэць і пагаманіць з ёю* (Я. Колас). Складаназлучаныя сказы з далучальнымі часткамі заўсёды маюць закрытую структуру.

У творах мастацкай літаратуры і публіцыстыкі сустракаюцца складаназлучаныя сказы, якія ў сваім складзе маюць больш за дзве часткі і перадаюць разнатыпныя злучальныя адносіны: *І хістаецца асока, і шуміць высокі бор, а ў душы не замаўкае струн вясёлых перабор* (М. Багдановіч); *То ціха ўсхліпне ў зараслях рака, а то сава у лесе раскрычыцца, то затрапеча лісце трысняга...* (А. Астрэйка).

Усе тыпы складаназлучаных сказаў пашыраны ў мастацкай літаратуры і публіцыстыцы. Нярэдка яны і ў навуковым, і ў афіцыйна-справавым стылях. Шматлікія прыказкі па структуры – гэта складаназлучаныя сказы: *Абы-які двойчы робіць, а скупы тройчы праціць*; *Адзенецца як пава, але благая слава*; *Блізка відаць, ды далёка дыбаць*; *Багата вясна кветкамі, а восень палеткамі*; *І воўк сыты, і козы цэлыя* і інш. Змештавае напаўненне і наяўнасць розных злучальных злучнікаў служыць асновай для ўтварэння такой стылістычнай фігуры, як антытэза – кантраснага супастаўлення процілеглых перажыванняў, думак вобразаў для ўзмацнення ўражанняў ад гэтых з’яў ці выяўлення іх сярэчлівасці.

С.С.Мароз